

SNJEŽANA KAULZARIĆ □ Slavonski Brod

Inicijative. Vodeći se riječima Radovana Ivančevića da je povijest umjetnosti *struka savjesti i savjeta*, već sam 2009., dok još nije bio realiziran otkup kuće Brlićevih, razmišljala kako bi se uspomena na Ivanin život i djelo stvoreno u toj kući mogla očuvati, prezentirati i integrirati u suvremenost zajednice. Tada sam napisala motivacijski tekst *Nacrt za ekomuzej dječjeg stvaralaštva i stvaralaštva odraslih za djecu*, a o razlozima koji su me potaknuli na njegovo pisanje bit će riječi dalje u tekstu, uz osvrt na njegove prednosti i manjkavosti.

No ono što je zaista postalo aktualno jest konkretizacija promišljanja baštine u trenutku kada je kuća obitelji Brlić postala vlasništvo grada Slavenskog Broda. Nesporna je i razvidna činjenica o vrijednosti mjesta koje obitelj Brlić ima u povijesti hrvatskog naroda, što potvrđuje Ivanina kćerka Neda kad kaže ... *da ... nema slične povijesne cjeline kao što je dom Brlićevih koji govori o razvoju sedam uzastopnih generacija jedne naše građanske porodice*.¹ Stoga se u razmišljanjima o muzealizaciji baštine obitelji Brlić o tome svakako treba voditi briga i ne smije se zanemariti povijest obitelji isključivo u korist imena slavne književnice.

Nesporno postoji velika želja zajednice da se nađe odgovarajuće muzeološko rješenje same kuće Brlić, što je rezultiralo njezinim otkupom i obnovom. Osim riječi i razmišljanja Ivanine kćerke Nede koja kuću Brlić vidi kao muzej obitelji Brlić, i dr. sc. Jasna Ažman navodi *da je u jednom uglednom i vrhunskom Londonskom adresaru knjižnica, muzeja, arhiva, galerija i s. Znanstveni svijet (The world of learning), još kasnih osamdesetih bilo ubilježeno: Kuća Brlić (Spomen dom Ivane Brlić-Mažuranić)...*²

Postojala je čak i javna akcija za pokretanje muzeja, centra *Ivane Brlić-Mažuranić u Slavenskom Brodu* poput akcije Plavog telefona³ pod naslovom *Gdje je Ivana Brlić-Mažuranić* iz 2003., ili pokušaja osnivanja Zaklade koja bi čuvala i njegovala uspomenu na *I. B. Mažuranić – obilježavala obljetnice, organizirala manifestacije, poticala izdavačku djelatnost i marketing*.⁴

Na inicijativu Brođanke Dragice Bognar u akciju se tada bio uključio pjesnik Dragutin Tadijanović, prof. emeritus dr. sc. Vuk Miličić, Ivanin unuk, dr. sc. Jasna Ažman, dr. sc. Željka Čorak, književnica Sanja Pilić te istaknute

osobe iz političkog života i umjetničkog svijeta. Na poticaj druge Brođanke – Mirte Špoljarić – na lokalnome mrežnom portalu SBplus pokrenuta je 2011. javna rasprava o muzeološkim rješenjima kuće Brlić u kojoj su sudjelovali predstavnici kulturnih institucija grada⁵. Na istom portalu Željka Čorak objavljuje tekst o značenju kuće pod naslovom *Vikati među gluhima*⁶, dr. sc. Marijan Šabić, znanstveni suradnik Hrvatskog instituta za povijest – Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, iznosi svoje mišljenje o muzeološkom konceptu u tekstu *Osnovati spomen dom Brlićevih!*⁷, Dajana Džakula, kustosica Spomen-doma Dragutin Tadijanović, upozorava: *Stalni postav – najvažnija karika!*, objavljen je tekst prof. dr. sc. Vinka Brešića *Dom šegrta Hlapića i priča iz davnine*⁸...

Suvremeniji pristup u promišljanju baštine daje Željka Perković, pročelnica Konzervatorskog odjela u Slavenskom Brodu, koja predlaže ... *da se prostor ove*

1 Brlić, Neda. Kuća Brlićevih u Brodu - Memorijalna kuća Ivane Brlić Mažuranić. *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, br. 3-4, Zagreb, str. 21.

Ona se tada referira na prostor Jugoslavije, te kuću uspoređuje sa sličnim objektima, ali primjećuje da *su to memorijalni objekti jedne osobe... Ali kuća Brlićevih je živa povijest jedne građanske porodice*.

2 Ažman, J. *Brodski spomenari Ivane Brlić Mažuranić*. Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod, Slavonski Brod, 2008., str. 10.

3 URL: http://www.plavi-telefon.hr/ibm/ibm_stra/ibms02.html

(...) *namjera nam je u njenom gradu osnovati muzej posvećen hrvatskoj književnosti, a posebno Ivani, obnoviti njenu kuću i sakupiti što više stvari koje su pripadale slavnoj književnici*.

4 URL: <http://www.index.hr/vijesti/clanak/predstavljena-akcija-za-ocuvanje-ostavstine-ivane-brlic-mazuranic-164958.aspx?mobile=false>

5 Cipar, Emil. *Civilna kuraža, Postani glas... pokaži lice!*

URL: http://www.sbplus.hr/kolumne/hrvatska_was_ist_das/postani_glas_pokazi_lice.aspx#.VqYIBk3zbDc

6 URL: http://www.sbplus.hr/slavonski_brod/kultura/ostalo/z_corak_vikati_medu_gluhim_usima.aspx#.VqYnWk3zbD

7 URL: http://www.sbplus.hr/slavonski_brod/kultura/ostalo/m_sabic_osnovati_spomen_dom_brlicevih.aspx#.VqYqN03zbDc

8 URL: http://www.sbplus.hr/slavonski_brod/kultura/knjizevnost/dom_segtra_hlapica_i_prica_iz_davnine...aspx#.VqYpmo3zbDc

9 Regional Programme for Cultural and Natural Heritage in South East Europe 2003 - 2006, Terms of reference for the Integrated Rehabilitation Project Plan / Survey of the architectural and archaeological heritage (IRPP/SAAH) Appendix C Preliminary technical assessment of the architectural and archaeological heritage in South East Europe, Zgrada obitelji Brlić, Strasbourg, 21. veljače 2005.

Priredila Željka Perković, dipl. ing. arh., pročelnica Konzervatorskog odjela u Slavonskom Brodu.

10 *Vijesti Muzeja Brodskog Posavlja* 10, Slavonski Brod, 2010., str. 204.

11 *U najširoj je uporabi ICOM-ova definicija iz 1974. god: Muzej je neprofitna, stalna ustanova u službi društva i njegova razvoja i otvorena za javnost, koja sabire, čuva, istražuje, komunicira i izlaže materijalna svjedočanstva čovjeka i njegove okoline, radi proučavanja, obrazovanja i zabave*, str. 74.

Muzej je institucija koja prikuplja, čuva, proučava i komunicira materijalni svijet u interesu njegovanja i tumačenja opredmećenog ljudskog pamćenja, ali isto tako želi biti i integrativni činitelj koezije dubovnih ljudskih aktivnosti kojima se dopunjuje, osmišljuje i tumači taj svijet prošlosti i sadašnjosti, upravljen prema humaniziranju okoline i kvalitetnijem ljudskom življenju.

Citat preuzet iz knjige: Maroević, Ivo. *Uvod u muzeologiju*. Zavod za informacijske studije, Zagreb, 1993., str. 268.

12 U predgovoru hrvatskog izdanja knjige Tomislava Šole *Eseji o muzejima* autorica Bellaigue navodi njegov citat: *Po autorovom mišljenju, dok muzeografija uključuje povijest muzeja i sve tehnike njihove organizacije i djelovanja, muzeologija bi bila znanstvena disciplina o poslanju muzeja, o totalnom odnosu prema činjenicama iz prirode, civilizacije i kulture.*

Citat preuzet iz knjige: Šola, T. *Eseji o muzejima i njihovoj teoriji, prema kibernetičkom muzeju*. Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, Zagreb, 2003., str. 13.

(...) *muzeologija bi, za razliku, bila znanstvena disciplina o poslanju muzeja, o totalnom odnosu prema činjenicama iz prirode, civilizacije i kulture.*

Citat preuzet iz knjige: Šola, T. *Eseji o muzejima i njihovoj teoriji, prema kibernetičkom muzeju*. Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, Zagreb, 2003., str. 254.

Prema Maroeviću, osim definicije muzeologije kao dijela informacijskih znanosti čiji bi predmet, pojednostavnjeno rečeno, bila muzealnost sama, muzeologija je znanost koja se bavi *izučavanjem opredmećenog društvenog pamćenja*.

Citat preuzet iz knjige: Maroević,

*gradske palače prenamjeni u internacionalni interaktivni muzej bajke sa popratnim polivalentnim i izložbenim sadržajima. (...) Jedan od mogućih primjerenih sadržaja je organizacija internacionalnog interaktivnog muzeja bajke sa popratnim polivalentnim i izložbenim sadržajima koji bi osigurao očuvanje djela i imena Ivane Brlić-Mažuranić, primjerenu prezentaciju, održavanje i pristup javnosti.*⁹

Jedinu konkretnu baštinsku akciju ostvarile su kustosice Muzeja Brodskog Posavlja Ivanka Bunčić i Ivanka Cafuta pri osmišljavanju postava pokretne izložbe *Obitelj Brlić i Ivana Brlić-Mažuranić*¹⁰, koja se svakog travnja postavlja u Malom izložbenom salonu *Vladimir Becić* kuće Brlić. Novinarke Dunja Vanić (*Posavska Hrvatska*) i Marija Radošević (*Glas Slavonije*) brižno i ustrajno bilježe svaku informaciju pozorno prateći taj proces u zajednici.

Osnivanje bilo kojeg muzeja¹¹ uređeno je načelima muzeologije i muzeografije¹², u skladu sa zakonom¹³ i procedurom. Za početak je potrebno imati određeni muzeološki plan kojim se definira misija muzeja, njegova vizija.¹⁴ Zanimljivo je da je većina stručnjaka koja se izjasnila o konceptu kuće Brlić to uvijek činila partikularno, iz svoje perspektive, s obzirom na svoje područje stručnosti, što je, dakako, opravdano, ali pritom uvijek nešto izostane, ostane nespomenuto, zanemareno.

Riječ je o dvama konceptima; jednome koji se gradi na očuvanju građanske povijesti kuće Brlić i drugome, kojemu je vrelo ilik i književna baština Ivane Brlić-Mažuranić.

Dok je prvi koncept lokalnoga i nacionalnog značenja, drugi je lokalne, nacionalne i svjetske razine.

Često je u čitanju navedenih tekstova primjetno da jedan koncept isključuje drugi. Premda je u povijesti suživot Ivane i Brlićevih bio moguć, u suvremenosti kao da nikako ne mogu pronaći zajednički okvir bivanja. Prvi je bitan za identitet hrvatskog bića, a drugi nam podastire univerzalne umjetničke vrijednosti. *Tako suvremenici nude samo dvije opcije: kuću književnice, spomen-dom književnice ili pak muzej obitelji Brlić, a u sažetom obliku, tek ambijentalnu zbirku.* Sve to, naravno, uz pretpostavku da se nastavi plodonosna suradnja gradskih vlasti i vlasnika knjižnice i arhiva obitelji Brlić.

Dječje svečanosti "U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić"

Uz kuću Brlić i Ivanu Brlić-Mažuranić vezana je još jedna osobitost. Riječ je o manifestaciji *Dani dječjeg stvaralaštva* za vrijeme *Dječjih svečanosti "U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić"*¹⁵ u jednom tjednu travnja u kojemu je Ivanin rođendan. Zanimljiv je prijedlog dr. sc. Jasne Ažman da u izložbeni postav kuće Brlić bude integrirana i povijest te manifestacije, koja je od 1970-ih godina¹⁶ bila živi podsjetnik na Ivaninu književnu baštinu. Od 1970. do 1974. Ivanin se rođendan zaista veličanstveno slavio, o čemu svjedoče fotografski i novinski zapisi. Nakon 1974. *Dječje svečanosti "U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić"* više se ne održavaju zbog odlaska *spiritusa movensa* – prof. Nede Brlić, ali i zbog tadašnjih

društvenih prilika. Godine 1991. svečanosti su ponovo obnovljene.

Od 1994. okosnica manifestacije bila je glazbeno-scenska čarolija nadahnuta određenom Ivaninom pričom u produkciji Koncertno-kazališne dvorane *Ivana Brlić-Mažuranić*.

Čarolija, odnosno adaptacija Ivanina stvaralaštva u moderan kazališni komad animiran plesom i glazbom te uvijek referiran na suvremeni trenutak, uradak je djece Slavenskog Broda pod stručnim vodstvom mentora.¹⁷ U manifestaciju su angažirano uključene i ostale kulturne ustanove u gradu kao što su Gradska knjižnica, Muzej Brodskog Posavlja i Galerija umjetnina grada Slavenskog Broda.¹⁸ One, u suradnji s Odjelom za društvene djelatnosti grada Slavenskog Broda, organiziraju različite kreativne radionice te literarne i likovne natječaje, kvizove, šaljiva natjecanja, modne revije, plesove, igraonice, pričaonice, maštaonice, informatičke radionice (edukativni videoprogrami), glazbene radionice, lutkarske radionice, susrete s književnicima, smotre glazbenog stvaralaštva, veliku kostimiranu povorku sudionika programa ulicom kralja Petra Krešimira IV. (među Brođanima popularno nazvana *Široka ulica*) i program svečanog otvorenja na glavnome gradskom trgu.

U više osnovnih škola u gradu djeca samoinicijativno stvaraju različite kreativne uratke kao što su igrokazi, izložbe i priredbe te se pridružuju manifestaciji obogaćujući je šarenom i bogatom paletom izričaja. Poseban ulog u razbuktavanju tog vatrometa stvaralaštva ima Osnovna škola *Ivana Brlić-Mažuranić*, koja tada slavi svoj Dan škole. Istaknula bih značenje mentorstva Đurđe Vilagoš u vođenju likovnih radionica dok je bila nastavnica likovne kulture u toj osnovnoj školi. U novije doba, od svog osnutka, Učiteljski je fakultet u Slavonskom Brodu aktivni sudionik i potpora manifestacije, kao i Osnovna glazbena škola *Ivan Zajc*. U tim događanjima svojim uradcima sudjeluju i dječji vrtići. Dječje kazalište *Ivana Brlić-Mažuranić* nezaobilazan je nositelj događanja u organiziranim uličnim performansima i kazališnim predstavama u vlastitoj produkciji. U manifestaciji su gostovala i kazališta iz Rijeke, Osijeka i Zagreba.¹⁹ Organiziraju se i okrugli stolovi.²⁰ U događanjima za vrijeme *Dječjih svečanosti* sudjeluje i Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod.²¹ Desetogodišnjica tako osmišljene manifestacije obilježena je izložbom *Iz svijeta bajki Ivane Brlić-Mažuranić 1992. – 2002.*, ostvarenom suradnjom Upravnog odjela za društvene djelatnosti grada Slavenskog Broda i Muzeja Brodskog Posavlja 16. travnja 2002. Autorica izložbe bila je Ivanka Bunčić, viša kustosica Povijesnog odjela Muzeja.²² U vrijeme Domovinskog rata manifestacija je imala potporu UNICEF-a.²³ U povodu 120. obljetnice Ivanina rođenja, 1994. godine, objavljeno je precizno izdanje *Priča iz davnine*, ilustrirano dječjim likovnim uradcima proizašlim iz radionica što ih je vodila Đurđa Vilagoš.²⁴ Autorica projekta bila je Verica Vukelić. U poslijeratnom razdoblju u Gradskoj se knjižnici u sklopu projekta *Mladi djeci – tinejđeri u izradi slikovnice za dje-*

cu 2011. – 2012., u koji su bili uključeni osnovnoškolci i srednjoškolci, organiziraju likovne radionice kojima je cilj da se *Priče iz davnine* oblikuju kao slikovnice za najmlađu brodsku djecu.²⁵ U tim svečanostima Školska knjiga održava kontinuitet u dodjeli nagrade koja nosi Ivanino ime. Ta se godišnja nagrada do 1998.²⁶ dodjeljivala za tekst i ilustraciju najuspješnijega izvornog djela dječje književnosti, a od 1999. dodjeljuje se za neobjavljeni rukopis. Na svečanosti otvorenja manifestacije djeca od gradonačelnika preuzimaju ključeve grada i podiže se zastava manifestacije, a u tjednu svečanosti djeca svojom razigranošću i vrevom doista vladaju gradom.

Manifestacija srdačno i s ljubavlju ugošćuje male sudionike iz drugih gradova Hrvatske i iz susjednih država. Tih dana Brod turist d.o.o. organizira stručna vodstva, a Turistička zajednica grada također pruža svesrdnu potporu *Dječjim svečanostima*, kao što je činila u projektu *Murali i skulpture grada Slavenskog Broda*, kada je bila pokrovitelj oslikavanja murala *Ivanini pejzaži*.²⁷

U događanja se uključuju brojne građanske i kreativne udruge i društva, Plesni studij Cascavela, brodska Lime-na glazba, folklorne dječje skupine, Folklorni ansambel Brod te pjevački zborovi. Od 2005. događanja vezana za manifestaciju *Dječje svečanosti "U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić"* mogu se pratiti na službenoj stranici manifestacije <http://www.usvijetubajki.org/#>

Dok se takva vrsta djelatnosti teško može inkorporirati u tradicionalna muzeološka rješenja, pod okriljem nove muzeologije, muzeološka bi koncepcija kuće Brlić, koja bi imala kontekst povijesti obitelji s naglaskom na stvaralaštvo Ivane Brlić-Mažuranić, nudila okosnicu i za prezentaciju manifestacije dječjeg stvaralaštva kao temelj za muzej, kako u fizičkome, tako i u strateškome i organizacijskom smislu. Time bi se rasteretio Odjel za društvene djelatnosti Gradske uprave koji je trenutačno zadužen za organizaciju i realizaciju manifestacije, a ujedno bi se otvorila mogućnost proširenja manifestacije drugim sadržajima, poput organiziranja kreativnih radionica za djecu tijekom cijele godine. Na taj bi način manifestacija u travnju zaista postala revija dječjeg stvaralaštva i rezultat kontinuiranoga stvaralačkog rada te bi se mogla prometnuti ne samo u lokalnu, već i u nacionalnu, pa i europsku i svjetsku kulturnu manifestaciju. Gdje god se mogu pročitati Ivanina djela, mogu se uspostaviti prijateljstva i omogućiti susreti. Međunarodna kulturna suradnja s ciljem njegovanja dječjeg stvaralaštva – literarnoga, likovnoga, glazbenoga ili plesnoga, sigurno bi obogatila kulturnu ponudu grada i zaista ga učinila prepoznatljivim *gradom prijateljem djece*. O velikoj posjećenosti kuće Brlić, kojoj je nesumnjivo pridonijelo ime Ivane Brlić-Mažuranić, svjedoče riječi Nede Brlić, zapisane davne 1973., navedene na početku ovog teksta.

Ekomuzej, integralni muzej kao baštinska akcija?

Premda je moj prijedlog pod naslovom *Nacrt za jedan ekomuzej (Ekomuzej dječjeg stvaralaštva i stvaralaštva*

odraslih za djecu) iz 2009., u kojemu sam dala naputke o osnivanju ekomuzeja, o tome što je ekomuzej, koje je njegovo poslanje i njegov karakter te koje su njegove kulturne i ekonomske prednosti za društvo, pomalo avangardan kada se uzme u obzir postojeće stanje u društvenoj zajednici,²⁸ vjerujem da neke smjernice ipak mogu biti korisne.

Također sam predložila i fizičku koncepciju budućeg ekomuzeja pri određivanju namjene pojedinih dijelova arhitektonskog objekta te izvore novčanih sredstava za kojima se može tragati. Moguće su neke bitne zamjerke toj vrsti koncepcije. Pokušat ću obrazložiti razloge za takvo promišljanje baštine u danom trenutku.

Iako je možda opravdana primjedba da prefiks *eko*²⁹ unosi ironiju u priču o kući Brlić jer u provokaciji za osnivanje ekomuzeja uvijek stoji zanemarena baština, marginalizirana, gotovo na rubu zaborava i iščeznuća koju društvena zajednica što je baštini želi očuvati i revitalizirati, nije mi bila namjera "bacanje rukavice", već pokušaj stavljanja u okvir onoga što je tada postojalo. Moram spomenuti i određene činjenice koje su u vrijeme kada je tekst pisan bile aktualne: *kuća je bila u privatnom vlasništvu i zatvorena za javnost, zbirke su također bile u privatnom vlasništvu, i to vlasnika koji nisu vlasnici kuće*³⁰, jedini je podsjetnik bila manifestacija dječjeg stvaralaštva kao živa baština. Znači, 2009. nije postojao prostor kao definirani muzejski prostor i nisu postojale zbirke u tom prostoru, a upravo su postojanje arhitektonskog zdanja i građe osnovni preduvjeti za osnivanje muzeja bilo koje vrste. Jedino je postojala snažna želja zajednice za očuvanjem sjećanja na stvaralaštvo književnice i njegovo populariziranje.

Neobičan je to muzeološki kontekst za očuvanje tako reprezentativne i važne baštine. Ekomuzej je prilagodljiv jer ne ulazi u strogi institucionalizirajući sustav koji je pod državnom kontrolom, stoga je 2009. mogao biti potencijalno dobro polazište za razgovore i pregovore s tadašnjim vlasnikom Božičkom Mohačekom jer je postojala opcija dobivanja sredstava putem natječaja i iz fondova EU-a kojima bi se polako obnovila i sama kuća, a zauzvrat dobio prostor na korištenje.

No kakvoća nove muzeologije ne bi smjela biti nova dogma ni samo jedna muzeološka disciplina koja se strogo gradi na jednom jedinom i isključivom muzeološkom rješenju kao što je ekomuzej nedodirljivih parametara. Nova muzeologija uvijek treba biti shvaćena kao područje u kojemu tradicionalna muzeologija ne može aplicirati svoje koncepte. Njegov najvredniji moto jest čuvanje i revitalizacija baštine integrirane u suvremenost kao pokretač kulturnoga, socijalnoga i ekonomskoga održivog razvoja. Ona se ne bi smjela zamrznuti i na samom svom početku postati već starom. Nova bi muzeologija trebala biti područje koje nudi nekonvencionalna rješenja, prilagodljivo područje, elastično i pragmatično.

Druga zamjerka u svjetlu strogog koncepta ekomuzeja jest ona koja bi se mogla odnositi na zemljopisnu pokri-

Ivo. *Uvod u muzeologiju*. Zavod za informacijske studije, Zagreb, 1993., str. 269.

13 Zakon o muzejima (NN 142/98, 65/09).

14 *To inicijalno i dubinsko promišljanje muzeja ima dvostruku ulogu: opravdat će njegovo postojanje i odrediti će druge aspekte koje je potrebno definirati, kao što su:*

- *tematski, kronološki i geografski kontekst njegovih zbirki*
- *poruka koju želi prenijeti*
- *odgovornost muzeja prema svojoj djelatnosti*
- *vrste posjetitelja kojima se muzej obraća*
- *kanali koji će biti korišteni u komunikaciji, edukaciji i informiranju*
- *jezik primjeren za prenošenje glavne poruke.*

Muzeološki plan, *Vijesti muzealaca i konzervatora*, Zagreb, 2012., str. 14.

15 URL: http://www.usvijetubajki.org/u_svijetu_bajki/djecje_svecanosti/u_svijetu_bajki_ivane_brlic-mazuranic/default.aspx

16 Mira Plazibat, nastavnica hrvatskog jezika i jedna od sudionica prvih manifestacija, sjeća se povorki djece odjevenih u likove Ivaninih pripovjedaka na kolima koje su prolazile glavnim gradskim trgovom, popularnim *korzom*. Prve predstave održavale su se na otvorenome i katkad u bivšem kinu *Jadran*, danas Hrvatskom domu. Najuspješnijem književniku dodjeljivana je književna nagrada *Ivana Brlić-Mažuranić*.

17 Prema riječima prof. Suzane Bilić Vardić, jedne od pokretačica tako strukturirane manifestacije, kazališna predstava trebala je svake godine biti u produkciji različitih kazališnih družina. Cilj te zamisli bila je umjetnička suradnja koja bi omogućila gostovanje predstava u mjestima njihovih autora. No od 1994. predstava je proizvod profesionalaca: Dubravke Zrnčić Kulenović, redateljice, i Branka Bankovića, koreografa, u suradnji s osnovnim školama grada, odnosno dramskim grupama pod vodstvom mentorica, nastavnica hrvatskog jezika Mire Plazibat, Ranke Vranešević, Dubravke Pletikapić i Ine Babić. Prema riječima Mire Plazibat, volonterski rad nastavnika i golemi entuzijazam djece bili su temelji prvih "amaterskih" predstava i igrokaza 1970-ih.

18 Galerija umjetnina uključila se od 1995., kad je osnovana.

19 Lutkarska scena *Ivana Brlić-Mažuranić*, Zagreb, 1993.; Lutkarska scena *Veliki Lošinj* (Vukovarci), 1995.; Dječje kazalište Osijek, 1995.; Teatar EXIT Zagreb, 1995.; Gradsko kazalište lutaka Rijeka, 1995.; Kazalište lutaka Zadar, 1995.; Zagrebačko kazalište lutaka, 1996.

20 "Život i djelo Ivane Brlić Mažuranić", presavetak *U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić*, 15. - 30. travnja 1994., Slavonski Brod, Odbor manifestacije.

21 Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod od samih početaka obnovljene manifestacije dodjeljuje nagradu za najuspješniji literarni rad. http://www.usvijetubajki.org/u_svijetu_bajki/literarni_natjecaj/default.aspx

22 *Vijesti Muzeja Brodskog Posavlja* 9, Slavonski Brod, 2004., str. 204.

23 (...) zajedničkim projektom brodske kulture i Osnovne škole "Ivana Brlić-Mažuranić" u oslikavanju *Platna mira* na kojima djeca Broda preko likova iz Ivaninih bajki mole za mir, za ljubav, za svoje živote i živote najbližih... Upravo te je poruke prepoznala svjetska organizacija za zaštitu prava djece UNICEF, te pomogla projektu ...

"Iz svijeta bajki Ivane Brlić Mažuranić - Slavonski Brod i Nova Gradiška za djecu prije svega", 20. svibnja 1994., Nova Gradiška, *Kultura u službi rehabilitacije djece stradale u ratu*, Gradsko poglavarstvo - Upravni odjel za kulturu i prosvjetu. *Svijet bajki obnovljen je i doživljava puninu svoga sadržaja u najteže vrijeme, ratne 1991. kada simboli dobrote, ljubavi i prijateljstva, pravde i poštenja, proizašli iz Ivaninih bajki, dobivaju svoj vizualni oblik na velikom dječjem Platnu mira, kojim Slavonski Brod šalje svoje poruke MIRA I DOBRA.*

U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić, Slavonski Brod, 23. - 29. travnja 1995. *Treći susreti djece stradalih hrvatskih gradova*, 22.-28. travnja 1995., Zagreb, 1995.

(U dvjema navedenim brošurama, jednoj brodskoj, drugoj zagrebačkoj, mogu se naći podatci o *Platnu mira*.) Tijekom rata pokrenuti projekt "Poruke mira i dobra iz svijeta bajki Ivane Brlić-Mažuranić" priskrbio je Brodu više priznanja, a od 1993. i materijalnu potporu UNICEF-a za prenošenje i širenje ideja na druge hrvatske krajeve putem susreta djece stradalih hrvatskih gradova i provođenja projekta "Kultura u službi rehabilitacije djece stradale u ratu". Sve učinjeno od 1991. - 1995., uključujući i izdavački dio projekta, objedinjeno je pod zajedničkim nazivom "Svijet bajki Ivane Brlić-Mažuranić Slavonski Brod, Hrvatska". Projekt je na prijedlog Hrvatskog društva za dječju književnost nominiran za svjetsku nagradu poticanja čitanja. Po ocjeni Komisije za dodjeljivanje nagrade IBBY-ASAHI READING PROMOTION AWARD 1996. projekt "Svijeta bajki..." uvršten je među 15 izuzetnih projekata svijeta. Prosudba akademika Dubrovačka Jelčića iz njegove recenzije projekta najbolje sažimlje vrijednost svega do sada učinjenog. "Taj veliki potvrat vidimo kao otvoreni

venost "antenama" ideje muzeološkog koncepta, kako u smislu regionalne prepoznatljivosti muzeološkog koncepta, tako i u smislu njegove difuznosti, razvedenosti na određenom području. U konkretnom primjeru riječ je o povijesti lokalne obitelji značajne i za naciju te o književnici svjetskoga glasa. Prva činjenica po inerciji vodi nekom povijesnom lokalnom muzeju, a druga spomenomu književnici. Regija kao parametar ekomuzeja nije uzeta u obzir, osim ako se izuzme postojanje Vile Brlićevac kao jedne od "antena" ekomuzeja u kojoj bi se mogli održavati neki muzeološki sadržaji, uključujući radionice, seminare, književne večeri, uvijek u kontekstu Brlićevih i Ivane. No malobrojni su ekomuzeji koji mogu zadovoljiti sve parametre.³¹ Na tragu tog parametra regije uslijedila bi inačica – ekomuzej vinskih potpova Brlićevih po brodskom vinogorju, pri čemu bi Brlićevac bio centar i provokator revitalizacije ladanjskog života Brlićevih i susjeda radi povećanja turističke ponude kraja³², a baštinjenje tradicije proizvodnje vina, vinarija i vinskih kuća u prvoj polovici 20. st. potaknulo bi revitalizaciju starih obrta, od kojih je, primjerice, izrada vinskih bačava u nestajanju.³³ Umjesto regije kao konkretnog parametra, u *Nacrtu* sam promišljala teritorij.

U jednoj prepisci objašnjavam: *Svaki ekomuzej ima dva jaka uporišta: ideju i teritorij. Oba služe konsolidaciji i stabilizaciji identiteta lokalne zajednice. Tema je odlista široka i može se o njoj štošta reći. Ono što nije spomenuto u *Nacrtu* jest isticanje građanske povijesti mjesta. Intenzivnom strategijom naš grad se sve više pretvara u referentni centar ruralnog okružja koji ima isključivu ulogu njegove promocije. Ambijentalni postav jedne građanske obitelji iz druge pol. 19. st. moguće je vidjeti u kući Go-*

*lubićevih*³⁴ jedino za vrijeme manifestacije Noći muzeja. Jedna moja osobna crtica. Premda su moji preci Baričevići, kad se tvrđava gradila jedni od onih "iseljenih" u Brodski Varoš,³⁵ ratari i kirijaši, kćeri su udavali u gradske kuće. Jedna moja teta bila je udana za sina poznatog građevinaru Šarca³⁶ u Horvatovoj (umjesto kuće sada tamo stoji Zagrebačka banka). Danas svjedočim o bujanju "folk scene", dok priče koje sam slušala u djetinjstvu o starom gospodinu Šarcu koji se vozio fijakerom blijeđe i iščezavaju. Jedini koji svojim publikacijama "podgrijava" memoriju jest Zvonimir Toldi³⁷. Muzej Brodskog Posavlja je bez stalnog postava i stoga u nemogućnosti prezentiranja građe. Čak ni u povijesno vrijeme nije postajala tolika velika neravnoteža u razvoju ruralne i građanske kulture. Treba se samo podsjetiti iz koje obitelji dolazi Ivana Mažuranić i koje društvo okuplja oko sebe, koje tu i tamo možemo vidjeti samo na bljedim fotografijama, ali priča o njima ne dopire do javnosti. Tek za vrijeme manifestacije Dana dječjih svečanosti "U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić" pomalo se evocira uspomena. Čemu ovaj uvod? Teritorij! Da, teritorij, jer u slučaju ekomuzeja nije označen uvijek kao neka regija, park prirode ili neka aglomeracija... Ovdje je riječ o GRADU. Onaj zadnji val antene kuće Brlić upravo je prisjećanje jedne zajednice koja ima povijest grada.

Zato je vrlo dopadljiva ideja gospođe Ažman o reviji šešira koja bi trebala biti samo jedna u ponudi kontekstualnih događanja (revija zanata, obrta, običaja). Koje bi to bilo oduševljenje za djecu i njihove roditelje, domaćine i goste šetati se korzom mimoilazeći se s građanima u povijesnim kostima među štandovima s nekadašnjim slasticama i igračkama! O tome sam pisala prilikom

prijave za sudjelovanje u EU projektu SMEPASS za Brod turist d.o.o., koji je uspio dobiti potporu kao savjetodavac među izabranim poduzećima. Bila je riječ o kulturnom proizvodu kao pokretaču gospodarskog razvitka...

Osjećaj mjesta morao bi prevagnuti kao diktat nad geodzijskom praksom.³⁸ Brojnost i opseg sjećanja članova određene zajednice trebali bi biti odrednica fizičkih granica ekomuzeja jer se sjećanjem rekonstruira povijest svojega mjesta. Istodobno ta aktivnost okuplja njezine nositelje, koji rekonstruirajući stvaraju nove realnosti. U tome je vitalnost takvih oblika muzeološke misli.

Već sam napomenula da je pragmatičnost jedno od načela nove muzeologije. Glede ključnog pitanja zbirki, mogao bi se naći kompromis. U *Nacrtu* pišem: ... ekomuzeji često nemaju stalan postav muzeoloških predmeta, već se predmeti ponekad "posuđuju" od samih građana u svrhu nekog projekta. Ako je riječ o projektu ekomuzeja dječjeg stvaralaštva i stvaralaštva odraslih za djecu, nadahnutoga književnom baštinom Ivane Brlić-Mažuranić koja je živjela i stvarala u kući Brlić, tada bi se zbirke i književna djela mogli posuditi od njihovih vlasnika kako bi se stvorio povijesni kontekst. U tome je prednost nove muzeologije, koja ide ukorak s vremenom i dotiče probleme suvremenog čovjeka, sudjeluje u mijenjanju suvremenosti i promptno djeluje u skladu s duhovnom klimom te ne ovisi o tromosti sustava. Time bi bilo poštovano načelo ekomuzeja, no zbog vrijednosti same građe svjesna sam da ekomuzej postaje pretijesan za muzealizaciju tako reprezentativne baštine. No možda bi termin *integralnog muzeja*³⁹ kojim se koristio G. H. Riviere u tom primjeru bio adekvatniji.

U slučaju baštine obitelji Brlić društveno okružje reflektirano u socijalnim kontaktima, u isprepletenosti povijesnosti i suvremenosti mjesta, ima jedini značaj. Tu nije riječ o integriranosti povijesnog konteksta s prirodnim okruženjem mjesta. Kulturni pejzaž preteže nad prirodnim, dok je manifestacija dječjeg stvaralaštva kao živa baština, proizašla iz svakodnevnice obitelji Brlić, posebnost mjesta (grada) na civilizacijskoj karti baštine. Integriranost bi se prije odnosila na kontekst holizma, a pojam integralni na cjelovitost promišljanja baštine, kako u vremenskoj, tako i u prostornoj dimenziji. Prostorna dimenzija je urbana. U ovom slučaju nije riječ o integriranosti baštine s prirodnim okolišem, već s prostornim okruženjem, gradom.

Jedno od temeljnih načela nove muzeologije jest kibernetička potpora.

Budući da je cijeli Arhiv obitelji Brlić već prije mikro-filmiran, digitalizacijom najvrednijih primjeraka građe napravio bi se sljedeći važan korak u očuvanje te baštine. Knjižna bi se građa mogla u cijelosti ili djelomično digitalizirati⁴⁰ u sklopu projekta pod pokroviteljstvom odgovornih i uz odobrenje vlasnika knjižnice. Prema riječima skrbitelja Theodora de Canzianija, *do danas je ostalo otvoreno pitanje spremnosti vlasnika da nekome prepuste skrb o arhivskoj i knjižnoj građi, kao i uvjeti pod kojima bi se ta skrb provodila*. Danas je samo nekoliko primjeraka knjižne građe digitalizirano za potrebe Kuće bajki u Ogulinu.⁴¹

Donedavno je nova muzeologija bila alternativa u očuvanju baštine, proizašla iz želje određene zajednice da očuva vlastiti identitet u pluralizmu i globalizaciji suvre-

projekt, dugoročan i zaista neponovljiv. Ponikao iz autentične umjetničke građe, izrastao na samosvjesnoj tradiciji, vinuo se do opće, univerzalne humane ideje i to je ne samo njegova najveća vrijednost, nego i jamstvo njegove prepoznatljivosti, a onda i zalag njegove budućnosti."

U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić, 20. - 27. travnja 1996., Slavonski Brod, 4. susreti djece stradalih hrvatskih gradova, Upravni odjel za društvene djelatnosti Grada Slavonskog Broda, Zagreb, 1996. (First Call for Children / Djeca prije svega, UNICEF i Grad Slavonski Brod).

24 Đurđa Vilagoš vodila je oslikavanje dvanaest metara dugog *Platna mira: poruka mira iz razrušenog Broda*. Iz radionica je 1993. proizašao dvanaestolisni kalendar, a 1994. i poster kalendar, kao i knjiga *Priče iz davnine*.

Prvi pogovor u knjizi *Priče iz davnine* napisao je Radovan Ivančević, a drugi Dubravko Jelčić. Mihajlo Arsovski preuzeo je zadatak izbora radova i dizajna knjige.

Na prijedlog Radovana Ivančevića kalendar u boji prezentiran je na hrvatskoj izložbi tijekom održavanja Trećeg europskog kongresa INSEA 1991. u Lisabonu, stoji u preporuci za dodjelu Nagrade Ivan Filipović Đurđi Vilagoš. U preporuci se također navodi: Prosdubeni odbor za dodjelu nagrade "Ivana Brlić-Mažuranić" za ilustraciju... jednoglasno je odlučio da se ovogodišnja nagrada dodijeli đacima Osnovne škole "Ivana Brlić-Mažuranić" u Slavonskom Brodu kao priznanje za domete i ostvarenja u likovnoj interpretaciji djela "Priče iz davnine" velike hrvatske književnice.

Izložba dječjih likovnih ostvarenja nastalih pod vodstvom likovnog pedagoga Đurđe Vilagoš, dobitnice Nagrade "Ivan Filipović" za 1994., Hrvatsko društvo pedagoga likovnih umjetnosti Zagreb i Muzej Brodskog Posavlja, Slavonski Brod, Zagreb, 1996.

25 "Ribar Palunko i njegova žena". *U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić, Slavonski Brod, Gradska knjižnica Slavonski Brod i Društvo knjižničara Slavonski Brod, 16. - 21. travnja 2011.*

Objavljene su slikovnice *Regoč*, pod mentorstvom Stanka Bešlića, te *Ribar Palunko i njegova žena*, *Sunce djever*, *Neva Nevičica* i *Kako je Potjeh tražio istinu*, pod mentorstvom Snježane Kauzlaric
URL: <http://www.gksb.hr/index.php/knjiznica/izdavastvo/nasa-izdanja/26-slikovnice> (datum pristupa stranici: 27. siječnja 2016.)

26 Nagrada je utemeljena 28. rujna 1970. Na stranici URL: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=3954>. objavljeni su podatci o dobitnicima nagrada do 2009., a u presavitku *Izložba slika i knjiga dobitnika nagrade "Ivana Brlić-Mažuranić"*, Slavonki Brod, 21. travnja - 21. svibnja 1994., Gradska knjižnica Slavonki Brod objavljeni su podatci o utemeljenju nagrade te naveden popis nagradenih od 1971. do 1993.

27 Projekt *Murali i skulpture grada Slavenskog Broda* edukativno-estetski je projekt koji slijedi strategiju Slavenskog Broda kao *grada prijatelja djece*. Nositelji projekta su djeca pod stručnim vodstvom mentora. Na temelju likovnosti - putem teorijskih, studijskih i slikarskih radionica djeca čuvaju i populariziraju kulturnu baštinu znamenitih ljudi svoga grada. Ona osmišljavaju predloške za velike zidne slike - murale, nadahnute književnom i likovnom baštinom. Pod vodstvom mentora djeca slikaju murale i tako mijenjaju vizure grada kao zanimljivog odredišta kulturnog turizma. Osim što grade osobni identitet, radom u radionicama jačaju svijest o pripadnosti svom gradu te uče raditi u grupi. U radionicama proširuju svoja znanja o likovnoj kulturi. Prva faza projekta, nazvana *Ivanini pejzaži*, nadahnuta je književnom baštinom Ivane Brlić-Mažuranić. Godine 2012. na gradskoj je šetnici realiziran mural *Vrata Potjeha*. Autorica projekta je Snježana Kauzlaric, dipl. povjesničarka umjetnosti. Mentorica studijskih radionica bila je Snježana Bošnjak, akademska slikarica; <http://murallocator.org/2011/11/potjehs-door/>

28 Ove, 2016. godine svjesna sam da stvaranje ekomuzeja, što pretpostavlja kulminaciju htijenja društvene zajednice i njezin konsenzus u očuvanju baštine, u takvom ustroju ujedno podrazumijeva razvijenu građansku inicijativu unutar udruženja, udruga i institucija te temeljitu informiranost iz područja nove muzeologije. Mali grad kao što je Slavonki Brod 2009. nije imao sve te uvjete. Javnost se lakše priklanja tradicionalnim rješenjima kao što je muzej građanske obitelji i memorijska kuća književnice.

Dok je ekomuzej inovativan, spontan i u stalnom stvaranju, posljednja dva muzeološka rješenja

menog društva. Ekomuzeji kao proizvod takvog promišljanja počeli su se shvaćati kao opreka institucionaliziranome muzejskom svijetu, kao pokret koji će s vremenom prevagnuti i stvoriti humaniju mrežu baštine koja će omogućiti cjelovitost identiteta, integritet suvremenika i održivost društva. Međutim, zbog velikih poteškoća u osiguranju stalnih novčanih izvora za rad ekomuzeja, koji se ne financiraju iz državnih resursa već putem zaklada, natječaja, donacija..., zbog straha od ideološke ili druge manipulacije od strane financijera te zbog povećanja opsega djelatnosti što ih obavljaju, ekomuzeji u praksi po inerciji teže ući u sustav i postati muzejima.⁴²

Zbog svega toga u 2016. imamo posla ne s futurističkom vizijom nove mreže baštine podržane IT tehnologijom, već evolucijskim procesom baštinske misli koji određuje i njezin oblik. U tom bi procesu ekomuzej bio hitna služba spašavanja u čuvanju sjećanja, dok bi "djelatnici" ekomuzeja, koji su najčešće volonteri, bili građani voljni pokrenuti procese u zajednici, tj. akteri i nositelji promjena, spasitelji onoga što bi bez njih propalo i potonulo u zaborav. Ekomuzej je akter koji vodi primarnoj zaštiti, ako se poslužimo rječnikom zdravstva.

No pitam se je li sazrelo vrijeme i za neke druge oblike baštinske misli koji bi se našli na pola puta između ekomuzeja i muzeja⁴³, a koji bi, u skladu s današnjim vremenom iznimno visoke tehnologije i razvoja znanosti, a nadalje s društvenim procesima koje nam nameće potrošačko društvo, bili oblici kompromisnih muzeoloških rješenja postignutih dogovorom struke, vlasti i kapitala, na dobrobit zajednice.

Često se mehanizmi potrošačkog društva apliciraju u područje kulture, pa tako imamo kulturnu industriju, tržište, proizvod... U kulturi se nerijetko razmišlja u terminima ekonomije i ulaže se samo u ono što donosi dobit. U primjeru ekomuzeja, proces u "industriji baštine" teče tako da dobit dolazi spontano i prirodno, a ne kao plan statističkih proračuna, te postaje nagrada za dobre osjećaje. Za opstanak ekomuzeja potrebno je bezgranično strpljenje jer su prepreke s kojima se on suočava, a jedna je od njih i umanjena senzibilnost vlasti za takvu vrstu djelovanja, bezbrojne.

U *Nacrtu* pišem: *Nepisano je pravilo da se tamo gdje se pojave ekomuzeji dogodi procvat. Veliki efekt povećavanja ljudi određene zajednice je rađanje novih ideja. Realna je posljedica prepoznatljivost zajednice i kraja kojom se povećava turistička ponuda. Mjesto se ucrtava na karti civilizacijske baštine. Obnavlja se njegova infrastruktura. Otvaraju se nova radna mjesta. Dolazi do ekonomskog zamaha. Postojanje ekomuzeja ima višestruku korist za zajednicu... Priljev gostiju u grad bi se povećao, te bi porasla potreba za hotelima, hostelima, restoranima (možda, čak neki hotel po mjeri djece). Sve bi to proširilo turističku ponudu grada i donijelo dodatna financijska sredstva u gradsku blagajnu.*

Sprega kulture⁴⁴ i turizma osobito je vidljiva u razmišljanjima u novoj muzeologiji. Kad je riječ o kući Brlić, nijedno tradicionalno muzeološko rješenje ne može donijeti realne koristi nužno potrebne ovom gradu na granici, daleko od metropole, ne toliko zemljopisno, koliko u smislu udaljenosti od središta zbivanja u vlasti, ekonomiji i kulturi. Podsjećanje na građansku prošlost, identitet Brođana u odijelima i Brođanki u opravama primjenom metode *living history*, sa svim pratećim tradicijskim sadržajima povijesnog vremena, organiziranje radionica, tečajeva za odrasle vezanih za tradicijske obrte, od kovačkoga do slastičarskoga, stvaranje ili podupiranje novih "manufakturnih podružnica" stvorenih unutar udruga i zadruga zasigurno je kontekst privlačan i gostima koji dolaze na znanstvene i kulturne seminare ili simpozije... sve, naravno, potaknuto kućom Brlić i značajem te ugledne obitelji.

Prevelika je to djelatnost da bi bila samo djelatnost nekog muzeja i vodila se pod stavkom "edukacija i ko-

munikacija". U primjeni filozofije baštinjenoga, pri čemu brigu o baštini djelomice preuzimaju i turističke zajednice i društva, to je moguće. No centar takve misli može biti samo novi muzeološki oblik ili pak neko privatno poduzeće u kulturi odnosno u industriji baštine⁴⁵ koje bi surađivalo s nekim u budućnosti ustanovljenim muzejom obitelji Brlić i književnice Ivane Brlić-Mažuranić.

Stoga ona točka na pola puta između ekomuzeja i muzeja ne mora biti nužno u području muzealizacije u samom sustavu, već u području heritologije⁴⁶, koja dopušta i privatnu inicijativu u revitalizaciji i popularizaciji baštine prema humanističkim načelima radi održivosti zajednice. Privatna se inicijativa ne prepoznaje samo kao inicijativa pojedinca, već može biti rezultat raznih društvenih čimbenika.

Takvo bi poduzeće preuzelo svu opisanu djelatnost, što muzej kao neprofitna ustanova u kulturi ne može. To bi bila tvornica baštine, i to s više proizvodnih radioničkih traka na kojima bi nastajali proizvodi: konzervatori građanske povijesti (proizvodi obrta i umijeća), umjetnički proizvodi dječjeg stvaralaštva i stvaralaštva odraslih za djecu (literarni, likovni, glazbeni, dramski, filmski... uradci), intelektualni proizvodi; znanstveni radovi s raznih znanstvenih skupova o temi obitelji Brlić i Ivani Brlić-Mažuranić u kontekstu prošlosti i sadašnjosti, informacijski proizvodi onoga informacijskog centra koji bi koordinirao sva događanja, nadgledao ih i bilježio kao godišnje kronike. Ta tvornica baštine⁴⁷ bila bi doslovno megasimulacija života obitelji Brlić, u kojoj bi se promišljala prošlost i preispitivala sadašnjost, usvajalo ono

što je prošlo ispite vremena, odbacivale neprimjerene i zastarjele prakse i učilo se mudrosti.

Ono što je u suvremenom trenutku grada fascinantno jest eruptivna snaga dječjeg stvaralaštva u travnju, za vrijeme manifestacije *Dječjih svečanosti "U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić"*.

To je, najblaže rečeno, neprocjenjivo blago ovoga grada koje je stjecano i čuvano godinama i koje ima neizmjeran potencijal. Dolazak u to proljetno vrijeme na gradski korzo, kad se magnolija ispred Strojarskog fakulteta rascvjeta, a skulptura Ivane Brlić-Mažuranić⁴⁸ s kiticom cvijeća u krilu jedva proviruje iz šarenoga i veselog mnoštva malenih, okupanih prvim suncem i počesljanih vjetrovom s rijeke, iskustvo je koje se pamti, koje vraća u djetinjstvo, u doba kad su srca i misli čiste, kad je cijeli svijet dobar i lijep i kad se čuda događaju, a ne samo sanjaju. Svi maleni i oni malo veći žurno hitaju na iduće odredište, gdje ih čeka neki novi igrokaz, predstava, izložba, radionica... Ne prepoznati vrijednost toga, prepustiti cijelu manifestaciju samo administrativnom protokolu Gradske uprave, a ne uočiti entuzijazam brojnih volontera, odraslih, najvećim djelom prosvjetnih djelatnika, a potom članova raznih udruga i cijele vojske školaraca koja svoja jutra i poslijepodneva nesebično daruju kako bi stvorili priču, sliku, igru... zanemarujući sve ostale obveze i dužnosti u tom tjednu, bio bi zaista veliki propust onih koji imaju moć sve to učiniti još većim i ljepšim događanjem.

Uključiti dječji svijet u projekt *living history* da bi se stekle spoznaje o tome kako je izgledao život djece u obitelji u

definirana su strukom, zakonima i brojnim primjerima iz prakse. Ona su prokušana, strože strukture i jasno zadanih okvira i zadaća. No u međuprostoru i međuvremenu između nijedne baštinske institucije i nekoga budućeg muzeja, ekomuzeja i dječjeg stvaralaštva bila je bar inicijativa koja je održala kontinuitet u brizi za baštinu.

29 Eko u navedenom primjeru ima značenje grč. *oikos* - kuća.

30 Situacija kakva je i danas.

31 Davis, Peter. *Ecomuseums: A Sense of Place*. Continuum International Publishing Group; London - New York, 2011.

Autor u svojoj knjizi nabraja razne parametre bitne za osnivanje bilo kojeg ekomuzeja, a potječu od različitih autora (Hamrin i Hundler, Boylan, Corsane, Borelli i Lazier). Nastojanje da se utvrde odrednice ekomuzeja kulminiralo je u metodi MACDAB, kojom se pokušava objediniti najveći broj parametara.

32 D'Acampora, Bárbara Heliodora Alves; Higuera García, Ester. *Održivi ruralni turizam vinarije u regiji Ribera del Duero, Španjolska*. Zbornik radova Međunarodnoga znanstvenog skupa *Prostorne i razvojne mogućnosti kulturnog naslijeđa*, Zagreb, 2015., str. 66.

33 O tom slatkom životu Brođana koji su se preko ljeta selili u svoje vinograde, uživali u prirodi i družili se piše Zvonimir Toldi. Nakon završetka berbe običavali su organizirati "pudarski ples", a prvi takav održan je 1905.

Toldi, Zvonimir. *101 brodska priča*. Muzej Brodskog Posavlja i Posavska Hrvatska d.o.o., Slavonski Brod, 2002., str. 102-103.

Po količinama proizvedenih vina brodske je kotar (u prošlom stoljeću, u vremenu između dva rata) prednjačio u "hrvatskom međurječju". Vinogradarstvom se bavilo 250 brodskih obitelji, a s vlasnicima vinograda i vincilarima, ukupno je oko 1500 stanovnika radilo u tim vinogradima.

Toldi, Zvonimir. *101 brodska priča*. Muzej Brodskog Posavlja i Posavska Hrvatska d.o.o., Slavonski Brod, 2002., str. 140.

34 *Prva vlasnica bila joj je trgovkinja Ana Radosavljević, a njezini nasljednici Anka i Milan Golubić s preuređenjem i restauracijom započeli su 1978. godine*. Balen, Vedran. Braćni par Golubić živi u palači kakva je bila i u 19. stoljeću. *Dom i Vrt*, 2013. Dostupno na: URL: <http://domivrt.vecernji.hr/dom-iz-snova/foto-bracni-par-golubic-zivi-u-palaci-kakva-je-bila-i-u-19-stoljecu-910157> (12. siječnja 2016.).

Schwendemann, S. *Glavni gradski trg u Slavskom Brodu*. Biblioteka Publicum, knj. 1., Gradsko poglavarstvo Slavonski Brod, 2005., str. 123.

35 Varoš je nekad bilo predgrađe, 3 km udaljeno od korza i glavnoga gradskog trga; danas je sastavni dio grada.

36 *Na poljepsarvanju grada radi se mnogo (1928/1929.) pa je konačno poduzeće Šarac i Hollub završilo asfaltiranje trga...*

Toldi, Zvonimir. *101 brodska priča*. Muzej Brodskog Posavlja i Posavska Hrvatska d.o.o., Slavonski Brod, 2002., str. 30.

37 Toldi, Zvonimir. *101 brodska priča*. Muzej Brodskog Posavlja i Posavska Hrvatska d.o.o., Slavonski Brod, 2002.

Toldi, Zvonimir. *101 brodska priča*, knj. druga. Muzej Brodskog Posavlja i Posavska Hrvatska d.o.o., Slavonski Brod, 2012.

38 Davis, P. *Ecomusum: A Sense of Place*. Continuum International Publishing Group, London - New York, 2011.

39 Šola, Tomislav. *Eseji o muzejima i njihovoj teoriji, prema kibernetičkom muzeju*. Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, Zagreb, 2003., str. 120. Peter Davis smatra da je ideja o integriranome muzeju temeljni kamen nove muzeologije i ekomuzeja te da je termin *ekomuzej* skovan na konferenciji u Santiagu 1972. jer je zvučao glamuroznije od termina *integrirani muzej*.

Davis, P. *Ecomusums a sense of place*. Continuum International Publishing Group, London - New York, 2011.

40 Digitalizacija bi bila provedena selektivno, a knjižna bi se građa digitalizirala primjereno kategoriji reprezentativnoga.

41 Prema riječima skrbitelja Theodora de Canzianija.

42 De Graca Filipe, Maria i De Varine, Huges. Kakva je budućnost ekomuzeja? *Informatica Museologica* 44 (1-4) 2013. Tema broja: *Ekomuzeji danas: od teorijskih promišljanja do realizacija ekomuzeja*, Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb, 2013.

43 *Institucije za baštinu premlade su da bi tvrdile kako je njihov model konačan. Svijet upotrebljava svoje institucije i njihove postupke u svrhu opstanka, koristeći sve veću savršenost njihove radne tehnologije. Nema sigurnih područja i međusobnih granica: sve je dopušteno u čudnoj kombinaciji nadležnosti. Sve postaje pro-aktivno. Nema umijeća koje smije ostati zatvoreno unutar svojih tradicionalnih granica... Suvremena ustanova koja komunicira vrijednosti baštine govorit će ... korisnicima, o nji-*

19. i 20. st., kakve su bile škole, kako su se igrala djeca i koje su dužnosti imala, kakve su im bile igračke, koje su kolače i slastice voljeli, i to u sklopu organiziranih radionica na kojima će djeca samostalno izraditi igračku, ispeći kolač, napraviti košaru ili ponjavicu – bilo bi iskustvo koje ne bi samo oživjelo sjećanja već bi potaknulo cjeloviti razvoj djeteta dajući alternativnu potporu postojećem školskom sustavu, odnosno likovnoj i tehničkoj kulturi i kurikulnoj nastavi s ciljem razvoja mehaničkih i kreativnih sposobnosti učenika.

Književno stvaralaštvo Ivane Brlić-Mažuranić pršti opisima, slikama, poukama i porukama. U već spomenutom *Nacrtu*, kad sam pisala o namjeni prostora kuće Brlić, spomenula sam štagalj/konjušnicu u dvorištu, koji je doista velikih dimenzija i čiji bi se prostor mogao prenamijeniti za potrebe "male likovne akademije" u kojoj bi se tijekom cijele godine održavale likovne radionice nadahnute Ivaninim pripovijetkama, otvorene za svu djecu svijeta. No taj je prostor dovoljno velik i mogao bi poslužiti i za literarne, glazbene, dramske i filmske radionice.

Kolegica Željka Perković, pročelnica Konzervatorskog odjela, danas predlaže izgradnju manjega arhitektonskog objekta višestruke multimedijске namjene u samom dvorištu. Taj bi prostor služio kao igraonica, ali za prikaz Ivaninih bajki na zidnom *touch screenu*, a imao bi druge medijske namjene (u njemu bi se održavale projekcije, igre...). Godine 2009. razmišljalo se o podrumu s takvim sadržajima, prema ideji Ariele Sladonje Katargon, više kustosice Odjela dječjega likovnog stvaralaštva Galerije umjetnina grada Slavnskog Broda.

Svijet Brlićevih bio je svijet djece; sve se gradilo i čuvalo za djecu. Ne napući taj prostor dječjom grajom značilo bi ne osjetiti auru Brlićevih. Sva napredna društva brinu se o razvoju kreativnog potencijala djece radi razvoja divergentnog mišljenja koje pomiče granice, uvodi novine i dovodi do civilizacijskog pomaka. Zaista vrijedi krlatica o ulaganju u djecu kao o ulaganju u budućnost. Muzealizacija povijesti obitelji Brlić, kao i Ivanina lika i djela, amplificirana manifestacijom dječjeg stvaralaštva, doista je velik pothvat za koji je potrebna hrabrost i ustrajnost.

Ako bismo željeli doći do izvrsnoga muzeološkog rješenja, potrebno je ne zaboraviti načelo ambijentalnosti, izvornosti pri uređenju prostora kuće, koja bi u tom slučaju postala *jedina brodska građanska kuća otvorena za javnost*.

Vrlo lijepo rješenje prizemlja bilo bi ono kojim bi se zadržao povijesni sloj knjižare⁴⁹ u kojoj bi bila predstavljena sva Ivanina izdanja, na svim jezicima, kao i djela članova obitelji Brlić te onodobne publikacije i plakati. Mogla bi biti izložbenoga i prodajnog tipa. Tako bi ostalo zabilježeno i sjećanje na prvu knjižaru u gradu. Kada bi rezidencijski dio zadržao obilježja ambijentalnog postava budućeg muzeja, tavan kuće mogao bi se obnoviti i preurediti u prostor dvorane za znanstvena, kulturna i umjetnička okupljanja. Postojeći manji izložbeni prostor mogao bi zadržati svoju namjenu: u njemu bi se odr-

žavale povremene izložbe s rezultatima svih aktivnosti "tvornice baštine".

Arhitektonsko zdanje kuće Brlić bilo bi sjedište muzeja s pomoćnim dvorišnim zdanjima prilagođenim potrebama radionica i s novoizgrađenim multimedijским centrom, što bi bila paradigma novog djelovanja u industriji baštine prema načelu cjelovitosti u prožimanju muzejske djelatnosti sa strategijama ostvarenja žive baštine.

Zaključak. Ovog trenutka, u 2016., željela sam upozoriti na to da su svi aspekti muzealizacije vezani za kuću Brlić; oni koji se odnose arhivsku i knjižnu građu obitelji Brlić, kao i oni koji se odnose na književno stvaralaštvo Ivane Brlić-Mažuranić, podjednako vrijedni pozornosti te mogu biti ravnopravno zastupljeni u konačnome muzeološkom rješenju. Oni ne isključuju jedni druge već se, rječnikom boja, komplementarno dopunjuju. Oni su boje koje se "vole" i u harmoniji ćete ih uvijek naći jedne uz druge.

U kući Brlić neizostavan je dječji svijet; kuća se i proširila zbog djece, u njoj su se kuhala fina jela za djecu, bdjelo se nad djecom, veselilo Božiću, družilo, igralo... U kući Brlić pisale su se pjesme, priče i romani za djecu i mlade. Brođani su to odavno prepoznali pa su pokrenuli manifestaciju *Dječje svečanosti "U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić"*, u sklopu koje djeca svojim stvaralaštvom svečano slave književničin rođendan. Takvo golemo *hvala* ne bi smjelo biti utišano ili zanemareno. To nije šarada već najaktivnije čuvanje baštine u njezinu najljepšem obliku – emociji koja se pretače u uspomene budućih odraslih ljudi. Pa ako i naziv te buduće ustanove u kulturi bude podugačak, vodeći se naslovom eseja prof. Nede Brlić, i ako bude sadržavao i Brlićeve, i Ivanu, i usto, bar na repu, u nekom podnaslovu, i mjesto – centar dječjeg stvaralaštva, mogla bi se usuglasiti mišljenja i stajališta.

U kritičkom osvrtu na neke svoje prijašnje ideje koje se odnose na novu muzeologiju i ekomuzeje željela sam argumentirati neka stajališta iz *Nacrta o ekomuzeju dječjeg stvaralaštva i stvaralaštvu odraslih za djecu* iz 2009., koji je, kako sam već rekla, bio motivacijske prirode te upućen ravnateljima ustanova u kulturi u Slavskom Brodu. Pisan je u određenom vremenskom i društvenom kontekstu i u jednom delikatnom trenutku koji sam, nadam se, objasnila te time, vjerujem, opravdala "drskost" promišljanja takve vrste muzealizacije jedne reprezentativne građe.

*U svakom slučaju, nova muzeologija ne daje upute niti treba institucionalizirati misli i ideje. Ona treba i može stvarati duhovnu i misaonu klimu. Ona mora uvijek ostavljati otvoren prostor za traganje, za pokušaje, za nove misli.*⁵⁰

Ne trebaju se podcijeniti golemi naponi koje određena zajednica ulaže u ostvarivanje svoje želje za očuvanjem baštine, pogotovo ako je riječ o vremenskom razdoblju

koje pokriva drugu polovicu 20. i, evo, početak 21. st. Profesor Babić je u pravu kada preporučuje upotrebu termina vezanih za *baštinsku akciju*⁵¹ umjesto za ekomuzej u slučajevima kad se u potpunosti ne uspijeva udovoljiti svim mjerilima takvog muzeja.

No dopustite mi i jedno opažanje "s terena": onog trenutka kad se krene u avanturu razmišljanja o osnivanju takve vrste muzeja, ponajprije se pojavi snažan poticaj za očuvanjem nečega što nestaje jer s tim nestajanjem iščezava i dio osobne povijesti. Stoga se tada ne smišlja cijeli kontekst za lakše i brže osiguranje novčanih sredstava za budući muzej već se hita u želji da se preduhitriti nestajanje. Pritom postojanje žive baštine kao što su dječje svečanosti i žarka želja za njihovim održanjem postaju dominantnom odrednicom djelovanja.

Upravo polazeći od revizije takvog oblika muzeološke misli (opredmećene u strukturi ekomuzeja) u potrazi za mjestom susreta novoga i staroga u svijetu baštine radi boljeg života zajednice, svjesna raskoraka i nepomirljivosti teorije, struke, institucija i zahtjeva zajednice u suvremenosti, pokušala sam pronaći model transfera suvremenoga i aktualnog promišljanja baštine. On se pojavio kao moguća tjesna suradnja nekoga budućeg muzeja i neke "tvornice baštine" kao dioničarskog društva ili zadruga, organizacije. No tek će budućnost pokazati je li to uistinu moguće.

Smatram pak da se treba voditi riječima akademika Mladena Obada Šćitarocija iz neposredne suvremenosti: (...) *naslijeđe ne smije biti samo spomenik prošlosti (zaštićeni objekt), već aktivan čimbenik (kreativan subjekt) suvremenoga života te kulturnog, društvenog, gospodarskog i prostornog razvoja zajednice.*⁵² On također ističe: *Naslijeđe ne želimo doživljavati samo kao administrativno zaštićene objekte, već kao aktivne subjekte koji osiguravaju kontinuitet života naslijeđa i pokreću gospodarski razvoj. Naslijeđe ne smijemo štiti od ljudi, nego ga treba naprjeđivati za ljude i buduće naraštaje. Time se osigurava održivosti opstanak naslijeđa u novim/drukčijim, sadašnjim i budućim uvjetima. Moramo se prilagođavati novim okolnostima i kreativno interpretirati naslijeđe. Moramo naslijeđu dati priliku i pokazati da je ono prilagodljivo, da može zadovoljiti suvremene potrebe, pri čemu ne treba izgubiti svoj identitet i svoje temeljne vrijednosti.*⁵³

Zahvaljujem gospodinu Mati Artukoviću, znanstvenom savjetniku u Hrvatskom institutu za povijest – Podružnici za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavanskom Brodu, skrbitelju Arhiva obitelji Brlić, na dopuštenju za korištenje građe i na korisnim savjetima; gospođi Željki Perković, pročelnici Konzervatorskog odjela u Slavanskom Brodu, na elaboratu konzervatorsko-restauratorskih istraživanja interijera kuće Brlić koji mi je dala na uvid, kao i na fotodokumentaciji zatečenog stanja; Muzeju Brodskog Posavlja na susretljivosti i dopuštenju za upotrebu muzejske građe; Gradskoj knjižnici Slavonski Brod na mogućnosti korištenja građom hemeroteke;

gospođi Verici Vukelić; gospođi Miri Plazibat i gospođi Suzani Bilić Vardić na informacijama o manifestaciji Dječje svečanosti "U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić" te gospođi Arijeli Sladonja Katargon, kustosici Zbirke dječjeg stvaralaštva Galerije umjetnine grada Slavonskog Broda, koja me potaknula na razmišljanje i pisanje o ovoj temi.

bovom identitetu koji im je razumljiv. Šola, Tomislav. *Eseji o muzejima i njihovoj teoriji, prema kibernetičkom muzeju.* Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, Zagreb, 2003., str. 175.

44 *Upravo je Strategija razvoja kulturnog turizma koju je 2003. izradio Institut za turizam, a na zahtjev Vlade RH, definirala operativne smjernice u razvoju kulturnog turizma ističući taj oblik turizma kao bitnu intersektorsku poveznicu jer omogućuje uključivanje kulture u gospodarski sektor i znači mogućnost njezine financijske održivosti. Veza posjetitelja i domaćina vrlo je bitna stavka kulturnog turizma. Turistička destinacija prostor je susreta različitih pojedinaca i različitih kultura. Turizam time postaje prostor preplitanja i prožimanja različitih identiteta, povijesnih, sadašnjih, kulturnih, zemljopisnih, stvarnih, imaginarnih, društvenih i pojedinačnih identiteta, identiteta domaćina i identiteta gosta te upravo zato turizam danas često zovemo "ekonomijom identiteta". Održivost, autentičnost, integrirani pristup destinaciji i edukaciji čine okosnicu kulturnog turizma...*

Gajski, Ana; Klarić, Vlasta; Laszlo, Želimir; Nevidal, Renata; Pintarić, Snježana. *Muzeji i turizam, djelovanje muzeja kao dionika kulturnog turizma* (priručnik). Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb, 2011.

45 *Inovacije u kulturi, koje dolaze kao prve unutar razvojnih prioriteta (a investicije u kulturi danas nerijetko prethode ekonomskim investicijama), naprosto su prvo spoznavanje o integracijskim procesima od kojih se očekuje da integriraju kulturni sektor u sve razvojne procese i osiguraju simultano djelovanje obaju kanala razvoja: onog znanosti i ekonomije te kulture.*

Šola, Tomislav. *Eseji o muzejima i njihovoj teoriji, prema kibernetičkom muzeju.* Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, Zagreb, 2003., str. 215.

46 (...) *trebao središnji koncept, te sam predložio da ga nazovemo "potpunom baštinom" (total heritage). Stoga sam 1982. godine zajedničku filozofiju tih različitih, a srodnih institucija, sa zajedničkim teorijskim nazivom, nazvao "beritologijom"* (str. 37).

(...) *predložio sam termin "beritologija" što bi bila znanost o čovjekovu odnosu prema baštini...* (str. 255).

Šola, Tomislav. *Eseji o muzejima i njihovoj teoriji, prema kibernetičkom muzeju.* Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, Zagreb, 2003.

47 *Čarobna riječ budućnosti bit će "baština". Ona će obojiti nove tipove institucija, nove postupke i nove učinke. Tradicionalni muzeji i "muzeji informacijskog prostora" stupostojat će unutar konteksta novoamalgiranih medija baštinskog komuniciranja. Taština i mudrost zadobit će oblik stvaralačkog izraza koji će nadabnjivati životnost i*

činiti opstanak mogućim. Šola, Tomislav. *Eseji o muzejima i njihovoj teoriji, prema kibernetičkom muzeju*. Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a, Zagreb, 2003., str. 24.

48 Autorica je akademska kiparica Marija Ujević.

49 Misleći isključivo o izdanjima kao građi knjižnice Brlić, Stjepan Blažanović 1983. predlaže: *Bilo bi logično u obiteljsku knjižnicu smjestiti i sva djela koja su napisali članovi ove obitelji, kao i sva izdanja njihovih djela. Tako bi se samo Ivanina zbirka dopunila sa dodatnih oko 200 svezaka, jer su joj djela izašla na 20-ak jezika u više različitih izdanja*. Blažanović, S. *Knjižnica obitelji Brlić*. Slavonski Brod, 1983., str. 83.

50 Maroević, Ivo. *Uvod u muzeologiju*. Zavod za informacijske studije, Zagreb, 1993., str. 13.

51 Babić, Darko. "O muzeologiji, novoj muzeologiji i znanosti o baštini". U: Vujić, Žarka i Špikić, Marko (ur.). *Ivi Maroeviću. Baštinici u spomen*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009., str. 51.

52 Iz prologa Zbornika radova Međunarodnog znanstvenog skupa *Prostorne i razvojne mogućnosti kulturnog naslijeđa*, Zagreb, 2015.

53 Zbornik radova Međunarodnog znanstvenog skupa *Prostorne i razvojne mogućnosti kulturnog naslijeđa*, Zagreb, 2015.

THINKING ABOUT THE HERITAGE: INITIATIVES, POSSIBILITIES, PERSPECTIVES, MUSEOLOGICAL APPROACHES

Not only citizens of Slavonski Brod but also the museum profession has been puzzled about how to find an acceptable concept for the museum treatment of the Brlić family heritage and the literary heritage of Ivana Brlić Mažuranić. In my own person, as a native of Brod, I attempted to bridge the temporal gap in the conceptualisation of this heritage with a proposal to found an eco-museum – "Outline for an eco museum of children's creativity and the creativity of adults for children", 2009. Since the essays of Neda Brlić, daughter of Ivana Brlić Mažuranić, the "Brlić House in Slavonski Brod – Ivana Brlić Mažuranić Memorial House", of 1973, until the present there have been various civic initiatives for the founding of a Brlić museum or a memorial house concerning the writer. Only Neda Brlić refers to them as being equally worthy of museum treatment. Following up these hints, I tried through a critical review of my own proposal of 2009 to find new forms and manners of preserving the heritage through the collaboration of some future museum that would respect the equality principle and some heritage company; some heritage factory (association, coop, a private-public partnership of citizens, institutions and tourist firms). An essential link in the chain that keeps it all together is the childhood world because of which the Brlićs and every family full of love worked and built and preserved. The city replied with the event of a children's ceremony "In the world of fairy tale of Ivana Brlić Mažuranić", which might well serve as the core for a new museological approach.